



16.2.2021

Kaupunginmuseon lausunto Malminkartanon suunnitteluperiaatteista Osallistumis- ja arviontisuunnitelma

HEL 2016-012577 T 10 03 02 01

Asemakaavapalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Malminkartanon suunnitteluperiaatteista. Kaupunginmuseo on tutustunut oas-aineistoon ja katselmoinut paikalla. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Malminkartanoon laaditaan suunnitteluperiaatteet, joissa käsitellään mm. täydennysrakentamista, palveluita ja työpaikkoja, liikkumista alueella kävelen ja eri kulkumuodoin sekä viher- ja virkistysalueiden verkostoa. Suunnitteluperiaatteet toimivat tulevien asemakaavahankkeiden ja alueen kehittymisen tukena.

Suunnitteluperiaatteet käsittelevät Malminkartanon maankäytön tulevaisuutta noin 15–20 vuoden aikajänteellä. Suunnitteluperiaatteiden tavoitteena on ohjata alueen kehitystä ja kaavoitusta yleiskaavan tavoitteiden mukaisesti siten, että Malminkartanon elinvoimaisuus vahvistuu, alueen erityispiirteet huomioiden. Suunnitteluperiaatteiden tavoitteena on ilmastoviisaan ja sosiaalisesti kestävä uuden asuntotuotannon merkittävä edistäminen alueella, palvelujen ja työpaikkojen tilantarpeen ja oikeanlaisen sijoittumisen turvaaminen, kävelyn, pyöräilyn ja sujuvan joukkoliikenteen edistäminen, rakennetun ympäristön ja kulttuuriympäristön arvojen korostaminen sekä viher- ja virkistysalueiden verkoston saavutettavuuden tukeminen merkittävät luontoarvot huomioiden.

Malminkartanon suunnittelun moderni historia liittyy laajempaan Haaga-Vantaan yleissuunnitelmaan 1970, jossa nykyisen kaupunginosan läpi linjattiin kulkemaan Vantaankosken kaupunkirata, joka määrittä Malminkartanon keskustan paikan.

Malminkartanon alueesta vuonna 1973 pidetyn kaksivaiheisen suunnittelukilpailun ohjelmassa määriteltiin jatkosuunnittelulle asetettavat tavoitteet, joista toiminnallisen suunnittelun päätavoite oli yksipuolisen lähiörakentamisen välttäminen sijoittamalla työpaikkoja asutuksen lomaan ”perinteiseksi” tulkitun kaupungin tapaan. Kilpailun tavoitteena oli myös maisemallisten tekijöiden huomioon ottaminen erityisesti alueen keskeisen kukkulan lähiympäristössä ja asuntovaltaisten kortteleiden alueittainen omaleimaisuus.



16.2.2021

Alueen kaavoituksesta vastasi vuodesta 1972 ennen aikaiseen kuolemaansa asti 1981 arkkitehti Heikki Kaitera, joka pyrki määrätietoisesti toimimaan sekä esteettisesti että toiminnallisesti entistä paremman asuinympäristön aikaansaamiseksi. Kaiteran arkkitehtonisena tavoitteena oli perinteiseen kaupunkiympäristöön kuuluvien tilaratkaisujen, kuten kaartuvien kujien ja aukoiden, sekä materiaalien yhtenäisyyden avulla luoda urbaania miljöötä myös esikaupunkialueelle. Malminkartanolle tyypillistä onkin asuinkortteleittain tutkittu värien ja materiaalien yhteensopivuus sekä suunnanmuutosten seurauksena vaihtelevat katunäkymät. Tarkoilla kaavamääräyksillä sekä värien ja materiaalien yhteensopivuudella pyrittiin luomaan pääjalankulkuraitin varrelle yhtenäistä kaupunkikuvaa, mutta sallittiin yksittäisille rakennuksille suunnittelu- vapauksia. Tämä puolestaan tulee esille asukkaiden osallistumisessa asemakaava- ja rakennussuunnitteluun sekä koerakentamiskilpailussa, jonka avulla etsittiin uusia vaihtoehtoja kaavamaisille asuntoratkaisuille.

Näiden kunnianhimoisten ja määrätietoisesti toteutuneiden tavoitteiden seurauksena, joita lisäksi edesauttoivat taloudelliset suhdannevaihtelut, syntyi paitsi Helsingin, myös koko Suomen mittakaavassa erityisen poikkeuksellinen kaupunginosa, joka on nostettu Uudenmaan maakuntakaavan kulttuuriympäristöselvityksessä 1980-luvun lähiörakentamisen edustavaksi esimerkiksi.

Helsingin kaupunginmuseon lausunto

Oas-aineistojen selvityksiin kuuluu Kohti sekoitettua kaupunkia - Selvitys Malminkartanon kaupunkisuunnitteluideologioista, Keskustan visio 2035 sekä Kaupallinen selvitys. Kaupunginmuseum keskittyy lausunnossaan nostamaan esille näkökulmia, joita suunnitteluperiaatteen selvityksissä on otettu esille, sekä teemoja joita ei ole huomioitu riittävästi.

Malminkartanon keskustan visiossa 2035 käsitellään hyvin suppeasti Malminkartanon suunnittelun historiallisia lähtökohtia.

Sen sijaan selvitys Malminkartanon kaupunkisuunnitteluideologioista on tarpeellinen lisä, joka valottaa Heikki Kaiteran suunnitteluideologiaa Malminkartanon suhteen. Kulttuuriympäristön ja sen rakentumisen historian kannalta selvitys tosin käsittelee kaupungin toimintojen sekoittamisen ajatusta pelkästään suunnitteluideologian näkökulmasta, ja osin ottaa Kaiteran retoriset (ja provokatiiviset) näkökulmat annettuna. Eräs ongelma, jonka selvitys tuo esille on se, että viimeisimmät seurantatarkastelut Malminkartanon kaavoitusideoiden toteutumisen onnistumisesta on tehty 1980-luvulla, jolloin kaupunginosa oli vasta juuri rakentunut.



16.2.2021

Selvitykselle arvokasta lisätukea antaisi Arkkitehti-lehden numerossa 6/2020 julkaistu artikkeli Teollisuuden paluu, joka täydentää hyvin Malminkartanon suunnitteluihanteita tämän päivän haasteisiin, ja mahdollistaisi tutkimukseen perustuvaa kehittämistä.

Kuten Kohti sekoitettua kaupunkia –selvityksen lopussa todetaan; ”Malminkartanon tämän hetkisen tilanteen arvioiminen vaatii kuitenkin kokonaisvaltaista selvitystä, arviointia ja suunnittelu siitä, miten nykyiseen rakenteeseen suhtaudutaan ja miten sitä uudistetaan. Tämä selvitystyö antaa kuitenkin lähtökohtia tarkastella sitä, miten Malminkartanon suunnittelu liittyy erityisesti funktionalistisen kaupunkisuunnitteluperiaatteen kritiikkiin ja antaa sitä kautta lähtökohtia ymmärtää ja arvioida Malminkartanon suunnitteluteorioiden, tavoitteiden ja toteutuksen arvoa”.

Suhteutettuna tähän kokonaisvaltaisuuteen vastaa selvitys osin kysymyksiin Malminkartanon suunnitelmalliseen arvoon, muttei selvitä alueen merkittävää rakentumisen historiaa ja sitä, miten maisemasuunnittelu toimii olennaisena osana rakentamisen kokonaisuutta

Malminkartanoa osataan yleisellä tasolla arvostaa ja ymmärtää, mutta toistaiseksi selvitysaineistosta puuttuu arvotus kaupunginosan yksittäisten osien merkityksestä. Paras aineisto Malminkartanon rakentumisen tarkasteluun on kymmenen vuotta sitten laadittu korjaustapaohjeisto, joka sisältää kattavimmin aineiston Malminkartanon rakentumisesta ja yksityiskohtaisimman selvityksen alueen rakennuskannasta. Ohjeisto antaa hyvän pohjan kaupunginosan arvojen tunnistamiselle ja arvottamiselle.

Koska suunnitteluperiaatteet toimivat tulevien asemakaavahankkeiden ja alueen kehittymisen tukena, olisi tärkeää selvittää miten alueen täydennysrakentaminen on mahdollista ilman että sekoittuneen kaupungin idea vesittyy tai kaupunkisuunnittelun ja arkkitehtuurin olennaiset piirteet ovat vaarassa hämärtyä.

Malminkartano on kokonaisuudessaan ainutlaatuinen kaupunkisuunnittelun ja koerakentamisen esimerkki, joka kaipaasi eritellympää selvitystä koskien yksittäisien koerakentamiskohteiden, maisemasuunnittelun, jalankulkuraittien sekä poikkeuksellisten arkkitehtuurityypologioiden arvojen tunnistamista.

Lisäksi Malminkartanon suunnitteluideaa kaupunkiteollisuuteen liittyvän toimintojen sekoittumisen suhteen ja tämän onnistumisen arvioimista tulisi puolestaan tarkastella ja kehittää avoimemmin nykykäsitteiden näkökulmasta. Tähän yllä mainittu Teollisuuden paluu -artikkeli antaa hyvän lähtökohdan.

**Helsingin kaupunki**

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

16.2.2021

Jotta suunnitteluperiaatteiden tavoitteisiin - koskien alueen erityispiirteiden huomioimista - päästäisiin, tulisi kaupunginmuseon mukaan suunnitteluperiaatteiden aineistoa täydentää tämän kaltaisilla selvityksillä.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite

PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite

Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin

+358 9 310 1060

Faksi

+358 9 310 36664

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

fi0680001200062637

Alv.nro

fi02012566